

Vznikla panika, když dopadly v dědině tři velké nádrže od benzínu. 27. 7. 1944 zatkl Gestapo přímo na poli Emilii Ratchkovou, Němku, spoluzijící s Karlem Červinkou, dělníkem. Udala ji zaměstnavatelka, Němka, když litovala popravené Čechy. Byla vězněna v Šumperku, Litoměřicích a v Drážďanech byla odsouzena k trestu smrti. Po bombardování Drážďan utekla a Červinka si ji přivezl z nemocnice v Litoměřicích 5. 7. 1945 ve stavu velmi zuboženém. Z ran od bití se léčila ještě dva roky. Před Novým rokem 1945 přibyli do naší obce vystěhovalci z Ostravska a Hlučínska, německé národnosti. To již starosta Trs vojákoval a na jeho místo přišel bývalý americký Němec Portysch ze Šumperka. Úřadoval jednou týdně neb měl starostování ještě ve čtyřech obcích. Zastupoval jej v nepřítomnosti vedoucí zemědělců Jan Nevtipa. Vystěhovalci v počtu asi desíti rodin byli ubytováni v neužívaných bytech - výměnách. V únoru přibyl do obce pracovní oddíl Ukrajinců, násilím k tomu Němci donucených. Byli ubytováni ve škole a na sále hostince. S obyvateli se brzy spřátelili. V té době za třeskuté zimy, projeli drahou kolem naší vesnice dva „transporty smrti“. Jeden v noci, druhý ráno. Nárek těchto ubožáků bylo slyšeti až ve vesnici. Špatně oblečení, mnozí téměř bosí, hladoví, umírali cestou a byli vyhazováni z vagonů (otevřených) na násep, mnohý ještě žil. Byla to evakuace koncentračního tábora Osvětim před blížící se Ruskou armádou. Byli mezi nimi také Češi, hlavně inteligence. Jednomu židu se podařilo v noci uprchnouti do naší dědiny. U Žáka Antonína dostal jídlo, ale později, náhodou se nacházející Němec Fochr z Jestřebíčka u Schneidra Antonína jej odvedl do Zábřehu na četnickou stanici. Osud jeho není znám. Události měly rychlý spád. Naši obcí projížděli vystěhovalci - Němci z Maďarska až od srbských hranic. To trvalo několik dní a nocí nepřetržitě. Jednoho dne došla k nám zpráva, že do Jestřebí pochoduje ze Zvole velký transport zajatců. Jan Nevtipa organizoval rychlou pomocnou akci. Uvažila se na pařácích polévka, brambory, sehnal se chléb a již čtyři povozy jely přes les do Jestřebí a s nimi téměř celá ves. V hadry oblečení zajatí Rusové byli nacpáni v několika stodolách. K smrti vysílání, hladoví, spousta nemocných, strašný dojem. Dalo to dosti práce, než dal vedoucí důstojník povolení k rozdání jídla. Srbové se všeho vzdali ve prospěch Rusů. Angličané byli takřka volní a učinili totéž. Všichni s radostí kvitovali náš projev přátelství. Angličané v noci přišli do naší dědiny. Také k nám přišel jednoho dne menší transport zajatých Rusů, byl to pracovní oddíl. Pak ještě prošly asi dva transporty zajatců. Byli zase ubytováni na sále u Neubauerů a na statku Jana Kukuly. S nimi přijeli také Vlasovci. Sem tam podařilo se také některému uprchnouti. Pak také bylo slyšeti o partyzánech. Ve strážním domku u trati byli zatčeni dva Rusové, kteří byli eskortováni do Zábřehu. S blížící se frontou, objevili se také Němci - desertéři. Jednu noc měli ti, kdož nespali možnost pozorovati okny zvláštní průvod. Beze světla, za tmy a příšerného ticha objevili se jezdci na koních, pak obrovský kočár a za nimi zase jezdci. Snad prý to měl být Tiso bývalý prezident Slovenska. Ověřiti se to nedalo. Jak bylo již směrem od Opavy slyšeti kanonádu, dělaly se v dědině „bunkry“ v zemi, různé skryše na zásoby a hlavně úkryty pro děti. Před tím se tu ubytoval oddíl ženistů, stavěli překážky a kolem silnic se dělaly malé zákopy pro kulometry. Tyto díry museli vykopávat zdejší občané. Vojáci byli v každém domě a koně ve stodolách. Řemeslníci a vozkové byli zajatí Rusové. V napětí přiblížil se 7. květen, kdy ještě přijel do obce oddíl motor. dělostřelectva. Děla zaujala palební postavení. Také minomety byly v pohotovosti a několik těžkých kulometů. Rusové byli očekáváni od Leštiny. V noci počala střelba. Granáty a ostatní střely padaly do dědiny a okolí. Jeden granát zapálil stodolu Štrampacha Aloise, ve kterémžto statku ležel již druhý den zemřelý strýc jmenovaného a pro střelbu mohl být pochován až po ukončení bojů. Pak byla zasažena stodola Rudolfa Šebesty č. 77 a shořela. Zásah mělo také stavení č. 73, č. 6, č. 43, č. 42, č. 31. Kulky těžkých kulometů pleskaly o dlažbu neustále. V té noci byl těžce zraněn vůdce Hlučínských vystěhovalců, byly mu uraženy nohy. Jak nastala palba, lidé opouštěli obydlí, schovávali se do krytů a sklepů, někteří utíkali do lesů. Byli však Němci vráceni neboť tam prý se bude nejvíce stříleti. Muži však většinou stáli u děl a dotazovali se Němců, kdy a budou-li střílet. Ti totiž nevystřelili ani ránu, ač střeliva měli dosti a byli připraveni. Neměli však rozkaz. To naši obec zachránilo od pohromy, neboť opěťovaná palba Rusů z Leštiny byla by zničila vesnici mnohem hůře. Večer 8. května asi o 19 hodině opustili Němci naši obec, vzali s sebou na auta a děla zbylé německé vystěhovalce a odjeli „Bořím“ směrem k Jestřebí.

Přes Zvoli již nemohli. V noci vyhodili ústup chránící německé jednotky most přes Sázavu. Ráno zastihlo naše občany v očekávání Rudé armády. Na rozkaz obvodního vedoucího Dp. Hurníka, kaplana ze Zvole, utvořil Jan Planička prozatímní místní národní výbor z těch občanů, kteří byli v odbojové organizaci. Předsedou Jan Urban. Členy: Jakša Vojtěch, Bartoš František, Koruna František, Hrubý František, který zároveň zastával úřad tajemníka.

Následujícího 9. května kolem 10. hod. dop. projeli naší obcí první ruské tanky, pak se již silnice směrem od Zábřehu ke Zvoli netrhla vozy,auty a děly. Projížděly velkou rychlostí dále na Prahu. Obyvatelstvo jávalo a Rusové srdečně zdravili. Mezi vojáky bylo hodně žen vojáků. Po několik dní stále ještě projížděly transporty ruského vojska, pátralo se po Němcích. Vraceli se také i ti vystěhovalci, kteří byli dříve v naší obci ubytováni. Doprava na dráze byla již před 7. květnem úplně zastavena, továrny nepracovaly, v polní práci bylo však hned pokračováno. V té době hnali Němci z okolních obcí, Rusy jim zabrané krávy a koně do sběrných středisek. Na lukách kolem Sázavy pásli Rusové volně mnoho těchto koní. Několik vojáků narukovalo, neboť počala reorganizace Čs. armády. V probíhajícím revolučním období objevilo v sobě mnoho občanů dosud skrytou energii a vůdčí schopnosti. Do obecního kanceláře bylo svoláno několik schůzí lidu, aby zvolili nové členy míst. nár. výboru. Konečně byli zvoleni tito občané: Jan Urban, rolník – předseda. Členové: Jan Planička, Ferdinand Vašíček, Josef Theimer, Oldřich Zlámal, Petr Bartoš ml., Alois Štrampach, Jakša Vojtěch, Bohumil Baldermann, František Hrubý, Vladimír Poštulka, Jan Jányš, Alois Balcárek. Dne 10. 6. 1945 odstěhovali se někteří členové a místní národní výbor byl doplněn těmito dalšími občany: Antonín John, Hynek Karafiát, František Koruna, Josef Valouch, František Pulkert.

Němci zničený most přes řeku Sázavu byl nahrazen novým – dřevěným.

Válečné zřízení rychle zaniká a lidé radostně pracují na obnově obce a státu. Vláda starala se hlavně o zajištění řádného finančního hospodářství a po velkém úsilí byla upravena měna k 1. XI. 1945. Do této doby platidlem byla i německá marka. 15. - 30. listopadu konal se soupis vkladů a životních pojistek. Sepsané vklady staly se vázanými a majitelé nemohli s nimi volně disponovati. Do zdejší obce se šťastně navrátil bojovník za naši svobodu Jindřich Horský, mnohonásobně vyznamenaný člen letectva britské armády. Na jeho počest a přivítání uspořádala místní sokolská jednota akademii a předala jmenovanému diplom čestného členství.

Slavnostně byl opět oslaven 28. říjen a usneseno bylo vybudovati na počest osvobození na horním konci vesnice kolem zvonice „Sad vítězů“. Do obce se přistěhoval nový pekař Ladislav Lang a provozoval živnost v pekařství Lubomíra Šafáře, který se odstěhoval do Starého Města pod Sněžníkem. Obnovena byla opět místní veřejná obecní knihovna. Tato byla uskládněna za okupace v hasičské zbrojnici. Ku konci války byl ve zbrojnici německým vojákem zapálen sud benzínu a velká část knih byla zničena. Neopatrnost při zacházení s opuštěným válečným materiálem měla za následek požár domku čís. 42. Mladý Josef Haislar donesl domů zvlhlý střelný prach v krabicích. Dal jej sušiti na kamna. Zahřátím nastal výbuch, při kterém byly smrtelně popáleny a zemřely tyto osoby: mladá manželka, matka, strýc a osmiměsíční dítě. Celkem 4 osoby a požár ohrozil sousedy. Tak ještě doznívala strašlivá válka. Bouřlivý rok 1945 se ukončil a všichni s velkými nadějemi zírají vstříc novým rokům ve svobodné vlasti.

Rok 1946. Po volbách do Národního shromáždění v květnu byly místní národní výbory reorganizovány podle počtu hlasů jednotlivých stran. Politické strany byly připuštěny 4. 1. Čsl. str. komunistická, 2. Čsl. str. sociálně demokratická. 3. Čsl. strana lidová. 4. Čsl. str. národně socialistická.

Na základě těchto výsledků byl ustanoven nový místní národní výbor v tomto složení: předseda – Josef Balcárek, místopředseda – Jan Smékal, členové rady – Hynek Karafiát, Alois Štrampach, Jan Urban. Členové výboru: František Hrubý, František Koruna, Josef Janíček, Josef Macháček, Jiří Svačina, Ladislav Schneider, Ferdinand Vašíček, Ferdinand Pucher, Jan Planička. Hospodářem obce byl ustanoven Alois Balcárek.

Při oslavě 28. října bylo slíbeno MNV, že v 2-letém plánu bude regulován potok tekoucí vesnicí. Kamení je připraveno a v příštím roce se začne pracovat. Tím bude také dána možnost návěs upravit a vysázeti stromovím. Část silnice, která nebyla vydlážděna, byla asfaltována.

Oslaveny byly narozeniny T. G. M. – pres. Osvoboditele, Den vítězství a 28. říjen. 28. říjen byl významný slibem všeho občanstva na podílení se při budování obce a státu. Tělocvičná jednota Sokol konala okrskové cvičení za pěkné účasti sokolstva a obecnstva. Při dožínkové slavnosti shromáždila se celá obec ku radostnému ukončení prvních klidných žní po válce. Narodilo se velmi málo dětí – pouze 3 děvčata. V obyvatelstvu nenastalo zvláštních změn.

V učitelstvu na zdejší dvojtřídní škole nastala změna. Dnem 1. září byl ustanoven řídícím učitelem Josef Kácel, přeložen byl učitel Josef Chytil do Lukavice a druhou učitelkou silou zůstala učitelka Blažena Pospíšilová. Pro ruční práce ustanovena Marie Sobotková z Postřelmovy. Žactvo navštěvuje pilně školu. 5 žáků zdejší obce navštěvuje reálné gymnázium v Zábřehu, ostatní chodí do měšťanské školy. Knihovna je umístěna v obecné škole a bude potřebí značného úsilí ku získání nových knih v náhradu za knihy zničené za okupace. O kulturní činnost stará se v obci místní osvětová rada za pomoci spolku a korporací. Činnost vyvíjejí tyto spolky: Tělocvičná jednota Sokol, Tělocvičná jednota Orel a Junák. Slavnosti a oslavy celonárodního významu jsou konány společně. Filmová představení navštěvují se v sousední obci Leštíně, neboť je to mnohem blíže jako v Zábřehu. Ve značné oblibě jsou taneční zábavy a mládež snaží se dohonit zameškanou dobu v době okupace.

Veškeré občanstvo má možnost míti zaměstnání, mzdy řízené státem jsou slušné, a proto také životní úroveň je dobrá. Dobrý úmysl zříditi v obci mateřskou školkou nemohl býti proveden pro nedostatek místností. Není také v obci obecních chudých. Úpravou spojovací silnice Mohelnice – Zábřeh byl velmi zvětšen provoz na této silnici a nebezpečí úrazů stále více vzrůstá.

Počasi během celého roku bylo mírné a nebylo zvláštních výkyvů v období letním i zimním. Proto také úroda byla dobrá. Sklizeň obilí proběhla hladce bez větších poruch. Sklizeň bramborů byla dobrá. Pro nedostatek pracovních sil vypomáhaly místní sokolské brigády při sklizni řepy. Všechny práce před zámrazem byly včas ukončeny. Dobrá úroda byla ovoce a zvláště byla hojnost švestek.

V čísle 1 vyskytl se případ tyfu. Onemocněla matka a synek. Včasnému zákroku lékařů se epidemie nerozšířila a oba se uzdravili. Tělovýchovu provozuje Sokol a Orel. Oba spolky nemají však tělocvičnu ani hřiště a proto mohou pěstovati tělesnou výchovu jen omezeně. Junák zřídil si svou klubovní místnost v obecním domě č. 107. Tato místnost vyhovuje pouze malému množství. V životě náboženském nebylo v naší obci zvláštních událostí.

Rok 1947. Místní národní výbor zůstal v tomto roce ve stejném složení jako v roce minulém. Bylo po celý rok mnoho práce, neboť na lidovou obecní správu jsou kladeny stále větší požadavky od vyšších úřadů. Jedním z nejdůležitějších usnesení bylo jednomyslné odhlasování regulace potoka, který vede obcí. K regulaci potoka bylo přistoupeno po skončení jarních polních prací. Materiál t. j. kamení bylo již připraveno dříve a tak se jednalo hlavně o pracovní síly. Byla vyhlášena pracovní povinnost pro obyvatele každého domovního čísla. Finanční stránka byla zajištěna výpůjčkou. Občané pracovali s chutí a tak práce rychle pokračovala. Regulace byla provedena od silničního mostu přes celý horní konec. Tím velmi získal vzhled horní části vesnice. Hned na podzim byla podél potoka vysázena alej hlohů, které v pozdějších dobách mají svými kyticemi červených květů zdobiti návěs.

Dne 21. února projížděl po trati vedoucí kolem obce pres. republiky Dr. Eduard Beneš. I když bylo počasí nepříznivé, byl na každém nádraží pozdravován. Mnoho zdejších občanů a žactvo zdejší školy byli v Zábřehu na nádraží.

Navždy opustili naši obec dva výměnkáři: Josef Smital a Jan Smékal. Odešli po skončeném životním díle. Násilnou smrtí ukončil však svůj život Mauric Kohl. Z omrzelosti života podřezal si žíly na ruku. Zlatou svatbu oslavili manželé Josef a Magdalena Maixnerovi.

Strany politické pracují společně pro zájmy obce a dvě politické strany v Rájci – Čsl. str. lidová a Čsl. str. národně socialistická pracují v úplné shodě za demokratická práva všech občanů.

Zdejší škola zůstává stále dvojtřídní a v literním učitelstvu nenastaly změny. Ženské ruční práce vyučovala Marie Sobotková z Postřelmovy. Státní reálné gymnázium v Zábřehu navštěvovalo 7 žáků a ostatní žáci od 5. škol. roku navštěvovali měšťanskou školu. Veřejná obecní knihovna je zatím umístěna v šatně obecní školy.

Tělocvičná jednota Sokol sehrála divadelní hry „Oblaka“ a „Kukačka zakukala“. Těl. j. Orel sehrála „Zelení oči“. Plesy pořádal Sokol, Čsl. str. nár. soc., Čsl. str. lidová a sbor dobr. hasičů. Pod patronací místní osvětové rady konány byly společné oslavy narozenin T. G. M. a E. B., dále „Den vítězství“ 9. 5. a 28. říjen. Rodičovské sdružení a žáci obecné školy oslavili Svátek matek. Sbor dobr. hasičů provedl slavnost kácení máje.

Poměry sociální. Všechno obyvatelstvo je zaměstnáno a pociťuje se značný nedostatek pracovních sil. Ve žních vypomáhali u místních rolníků brigádníci ze Zlína. Na stálou výpomoc byli přiděleni do vesnice 4 dělníci z Rumunska. Kupní síla je značná, není však dostatek zboží.

Poměry hospodářské. V lednu a únoru byla zima bohatá na silné mrazy. Zaznamenáno bylo – 24° C. Sněhu byla silná pokrývka. Následkem silných mrazů byly řeky pokryty ledem až 60 cm silným. Ještě 27. února byl mráz -20° C. 11. března napadlo 20 cm sněhu. Od 15. března začala obleva a bylo štěstím, že netálo příliš náhle. Řeky se zatarasily krami a vojsko stále zábrany rozstřelovalo a tím uvolňovalo průtok vodě a zachraňovalo mosty. Jaro bylo téměř bez dešťů a nastalo katastrofální sucho, jaké lidé nepamatovali. Obilí schlo a ještě nebylo ani řádně vymetané. Úroda byla velmi slabá a v písčitých půdách žádná. Tráva uschla a seno nebylo také téměř žádné. Sklizeň všech zemědělských plodin byla velmi špatná. Dobytek se musel odprodávati, poněvadž byl naprostý nedostatek krmiva. Suchem byly také způsobeny velké škody v lesích. Na vyprahlých stránkách stromy usychaly. Také podzim byl velmi suchý, půda se špatně rozdělavala. Zapršelo až těsně před zimou – v listopadu, a proto některé ozimy klíčily až pod sněhem. O vodu byla značná nouze a některé studny úplně vyschly. Ovoce opadávalo ze stromů. Pro potřebu občanů byla zakoupena stříkačka na postřik stromů.

Život náboženský. Obci byly převáženy ostatky sv. Vojtěcha. Katolické obyvatelstvo se shromáždilo k holdu tomuto českému světcu.

Poměry zdravotní. U rolníka Josefa Smitala vyskytla se epidemie břišního tyfu. Zakročením lékaře se však dále nešířila. Děti byly očkovány proti záškrtu.

Život spolkový. Tělocvičné spolky Sokol a Orel nemohou rozvíjeti svou tělovýchovnou činnost, poněvadž nemají vhodné místnosti a hřiště. Místní oddíl Junáka si upravuje tábořiště na obecním pozemku nedaleko lesa.

Rok 1948. V tomto roce zemřeli velcí mužové národa československého Dr. Edvard Beneš, druhý prezident ČSR, a Dr. Jan Masaryk, ministr zahraničí. Čest a láska nehynoucí patří velkým bojovníkům za demokracii.

Správa obce. Vlivem únorových událostí došlo také ku změnám ve vedení naší obce. Za vedení Hynka Borochovského, zástupce KSČ byl ustaven MAVNF v tomto složení: Hynek Borochovský – předseda za KSČ, Josef Puchr – 1. místopředseda za Čsl. str. soc. dem., Ignác Karafiát – 2. místopředseda za KSČ, Oldřich Svačina – jednatel SČM, Eduard Hrubý – člen ROH, Josef Vykydal – člen ROH, Blažena Pospíšilová – člen Soc. dem., Zdeněk Šrot – člen SČM, Jaroslav Fišnar – JSČZ, Josef Nevtipa – člen Čsl. nár. soc.

Tento akční výbor měl za úkol sestavit nový místní národní výbor, který by pracoval v novém duchu, daném únorovými změnami ve vládě a v řízení našeho státu. Nebyla to práce malá a po mnohých změnách byl určen a jmenován nový národní výbor v tomto složení: Ignác Karafiát – předseda, Jan Urban – místopředseda, Josef Macháček, Josef Puchr, Josef Balcárek, Alois Štrampach, Ladislav Schneider, Josef Smítal, Oldřich Svačina, Jiří Svačina, Vladimír Poštulka, Oldřich Šafář, Josef Nevtipa, Ferdinand Vašíček, František Koruna.

V červenci nastala však druhá změna v M. N. V. Odvolání byli někteří členové a neb sami se vzdali členství v M. N. V.: Ignác Karafiát, Josef Puchr, Alois Štrampach, Vladimír Poštulka a Oldřich Šafář. Novým předsedou byl určen Josef Macháček a za nové členy byli povoláni Josef Heger, František Pulkert a Eduard Hrubý. Odstoupil také ze zdravotních důvodů dosavadní tajemník MNV Jan Minář a jeho funkci převzal Alois Štrampach.

Úprava a vzhled obce. Dokončena byla regulace potoka na dolním konci vesnice a to od školy až po dům Josefa Theimra. Před školní budovou byl potok rozklenut a tím se získalo pěkné místo před školou. Svépomocí a obětavostí občanů byl zřízen místní rozhlas a vysílání bylo zahájeno v říjnu. Sbirka mezi občany na rozhlas vynesla 30 tisíc Kčs.

Veřejný život jiný. Odvedenci a pro vojenskou službu uznáni schopnými Jaroslav Maixner, Hynek Borochovský, Josef Janíček, František Smékal, František Svačina, Josef Puchr. Službu nastoupili 1. října. Narodilo se 6 dětí. Zřízena byla prodejna SSD v Šumperku na čís. 61 a tím nastupuje družstevní podnikání proti soukromým maloobchodníkům a snaží se převzít všechny obchody.

Poměry lidopisné. Během roku bylo uzavřeno 5 sňatků. Zemřeli: Jan Hányš, M. Šebestová, A. Nimerfrohová, J. Portyš a Adolf Šebesta vesměs již staří lidé. Miroslav Faldýn, studující na průmyslové škole, zlomil si nohu při práci na brigádě.

Poměry politické. Únorové události také v naší obci daly moc a řízení Čsl. straně komunistické, což také se projevilo v naší obci tím, že byla rozpuštěna místní organizace Čsl. str. národně socialistické a zakázána činnost Těl. jed. Orel, která měla splynouti s Těl. jed. Sokol. Sokol převzal majetek Orla, členstvo však odmítlo vstoupiti do Sokola. Provedeno bylo sloučení strany soc. demokratické s komunistickou. Dne 30. května byly provedeny volby do národního shromáždění a hlasovací výsledek v naší obci byl takový:

Pro jednotnou kandidátní listinu	168 hlasů
bílých lístků	127 hlasů
neplatných hlasů	13 hlasů
Volby se zřeklo (pro stáří)	47 hlasů

Průběh voleb byl klidný.

Poměry kulturní. Nový školský zákon změnil docházku školní. Do zdejší národní školy budou chodit žáci 1. – 5. šk. roku a žáci 6. – 9. šk. roku budou navštěvovati střední školu v Zábřehu. 5 žáků navštěvuje reálné gymnázium v Zábřehu, 1 průmyslovou školu v Šumperku a 1 žačka školu rodinnou. Veřejná obecní knihovna byla umístěna v nové místnosti v budově M. N. V. a byla pořízena nová skříň na knihy v ceně 6 700 Kč. Velmi čilá byla divadelní činnost. Sokol sehrál tyto divadelní hry: „U Dušánků“, „To byla noc“. „Staří blázni“. „Ferdinand spí“, „Tři sluneční paprsky“, „Štědrý večer po pěti letech“. Orel sehrál: „Za potokem na mlýnici“. Junák: „Pytlák Martin“.

Slavnosti: Narozneniny pres. Dr. Edvarda Beneše, tryzna za pres. Dr. Edvarda Beneše, 28. říjen.

O oslavu narozenin nového presidenta Kl. Gottwalda se postarala kulturní brigáda ČSM ze Zábřehu. Rodičovské sdružení a národní škola pořádaly „Týden dětské radosti“. Dále byly pořádány 4 plesy a 4 taneční zábavy.

Dne 12. prosince bylo v naší obci první slavnostní rozžehnutí vánočního stromu republiky. Strom byl postaven před školou. Všichni práce schopní lidé jsou zaměstnaní. Kupní síla je značná, ale zboží na trhu je málo a vázané. Dnem 1. října vešlo v platnost národní pojištění a tím je postaráno o přestárlé a má velký význam i pro venkov. Celá zima byla mírná a jaro bylo dosti suché. První větší dešť přišel teprve až 30. května. Obilí se dosti dobře urodilo a také ostatní plodiny měly normální sklizeň. Třešní a lesních plodin bylo málo, jabloně daly značnou úrodu.

Začalo se o žních pracovatí prvním samovazačem v naší obci, který byl majetkem rolníků: J. Smékala, P. Bartoše a J. Balcárka.

Poměry zdravotní. Všechna mládež ve věku od 3 – 20 let byla očkována proti tuberkulóze dánským ČK. Žactvo ve škole má zdravotní lékařské prohlídky. Byty stačí pro místní obyvatelstvo – některé jsou však příliš vlhké.

Život náboženský. Odešel z farnosti kaplan Václav Hurník, zástupce strany lidové u ONV. Katolické obyvatelstvo konalo několik zájezdů do poutních míst.

Život spolkový. Sokol ve všech složkách pracoval pro zdar XI. sletu a účast zdejší jednoty na sletu v Praze byla velká. „Junák“ pracoval na úpravě tábořiště a hasičský sbor zúčastňoval se všech oslav.

Rok 1949. Správa obce. V místním národním výboru nebylo během roku žádných změn a všechny úkoly kladené na lidosprávu byly splněny. Bylo nutné konati pravidelné schůze MNV a mnohé úkoly byly prodebatovány na veřejných schůzích se všemi občany. Je také pozorovati upevnění orgánů lidové správy a autorita M. N. V. jako orgánu lidové správy vzrůstá.

Úprava a vzhled obce. Úsilí o pěkný vzhled naší obce bylo podpořeno vysázením aleje červených hlohů podél regulovaného potoka na horním konci vesnice od státní silnice až po lípy u zvonice. Pěčí žáků obecní školy, kteří nově vysázené stromky zalévali, všechny se ujaly a pěkně začaly růsti. V prováděné akci „V každé obci stálý vánoční strom republiky“ byl místní skupinou ČSM před školní budovou zasazen ozdobný smrk. Překlenutím potoka před školní budovou byla dána možnost rozšířiti obě zahrádky před školou na šířku 3 m. Podél obecní cesty na Kamenec a vedle potoka na Trávníku bylo vysázeno 92 švestkových stromů.

Veřejný život jiný. V tomto roce začíná také náš stát nastupovati cestu k socializaci venkova. Tento úkol bude jistě velký a není na každé vesnici stejně chápán. Je potřeba zaváděti nový způsob práce, ušetřiti rolníka dřiny. Za tím účelem byla založena státní strojní stanice v Zábřehu, která má

vypomáhati rolníkům při strojním obdělávání půdy. Jednotlivé obce ve snaze pomáhati si družstevní svépomocí zakládají strojní družstva. Tato družstva nemají však dlouhého trvání a podle nových směrnic jsou zakládána jednotná zemědělská družstva (JZD). V naší obci bylo založeno JZD v měsíci červenci a bylo to jedno z prvních JZD na zábržském okrese. Byl to malý krok vpřed a ne u všech občanů bylo to chápáno jako správná cesta. Předsedkyní družstva byla zvolena paní Věra Pláničková. Prvním a slavnostním nástupem JZD byl slavnostní a společný odvoz vymláčeného obilí dne 13. srpna. Na tuto slavnost dostavili se zástupci tisku, bylo uspořádáno pohoštění a pro obveselení vyhrávala závodní hudba továrny Zkrat z Ráječka. Průběh slavnosti byl také fotografován a pěkné tablo bylo potom vystaveno v Zábřehu za výkladní skříní nár. pojistkovny. Po nastoupení cestě se pokračovalo dále a tak obětavostí členů JZD mohla být otevřena slavnostně družstevní prádelna u Ferdinanda Neubauera. Pro dopravu žáků do střední školy v Zábřehu bylo zřízeno autobusové spojení Mohelnice - Zábřeh.

Poměry lidopisné. Tradiční zachovalost selských rodů potvrdily dvě zlaté svatby a to: manželé Balcárkovi dne 5. února a manželé Bartošovi dne 29. května. Zemřel Jan Zitta, výměnkář. Novou cestu v manželství nastoupil Ing. Miroslav Hányš, Vladislav Maňka a sestry Krušovy. Narodilo se pět dětí, z toho jedna dvojčata manželům Goldovým. Dne 17. listopadu byl přejet nákladním autem Josef Puchr, žák střední školy v Zábřehu a syn Josefa Puchra, obuvníka. Neopatrností řidiče byl utracen život nadaného žáka a rodičům způsoben nezměrný zármutek.

Poměry politické. Na politickém dění mají (podíl) dvě politické strany svými místními organizacemi. Jsou to: strana komunistická, ve státě vedoucí a strana lidová, která v obci kromě schůzí nevyvíjí činnost. Strana komunistická i svým malým počtem členů (22) uplatňuje své mocenské postavení ve správě obce. Znovu byl ustaven Svaz přátel SSSR a má 30 členů.

Poměry kulturní. Dne 24. ledna byla zřízena a dána do provozu veřejná telefonní hovorna v budově MNV. Tím je urychlen styk s okresním městem. Dne 13. února byla uspořádána pěkná kulturní slavnost za účelem uctíení památku zdejšího rodáka Hynka Smékala, okr. šk. inspektora a zasloužilého pracovníka na poli národním a školském. Jeho jménem byla pojmenována zdejší veřejná obecní knihovna. Jeho životní dílo krásnými slovy zhodnotil Adolf Kubis z Olomouce a Josef Hubálek, okresní knihovnický inspektor. Pěkná byla účast občanstva. Knihovna je umístěna v budově MNV a byla vybavena novou skříní. 12. a 13. března sehráli žáci obecné školy pohádku „Zlatý kruh“. Hra se líbila a účast byla vždy hojná. 20. března zavítalo k nám putovní kino a předvedlo film „Ves v pohraničí“.

15. května konány Dětské radovánky. Oslaven byl „28. říjen“ společnou oslavou a důstojný byl průběh štafety ČSR-SSSR. Na oslavu narozenin J. V. Stalina byla upravena ve škole obrazová výstava z jeho života. Kulturní činnost v tomto roce ukončil Sokol divadelní hrou „Dívčí válka“ podle J. K. Tyla. Hojně jsou navštěvována filmová představení ve státním kině v Leštině.

Poměry sociální. Národním pojištěním i pro zemědělce bylo zajištěno klidné stáří mnohým občanům a odpadne tak mnohý trpký výměnek. Zprvu bylo přijímáno toto nařízení velmi opatrně, ale v krátké době bylo již mnohými náležitě oceněno. Všichni občané pracují, výdělky jsou dostačující a slušné. Není sice ještě dostatek všeho zboží, ale mnohé druhy byly dány na volný trh a po žních byl uvolněn prodej chleba a mouky. Životní úroveň je dobrá.

Poměry hospodářské. Počasí v lednu bylo mírné a deštivé, sněhu málo. Začátkem února dosáhly některé mrazy -17° C. Koncem února bylo však pěkně a včelky podnikly první výlety. Zato březen byl bohatý na plískanice a ještě 18. III. napadlo u nás 20 – 30 cm sněhu. Polní práce se tím opozdily a teprve v dubnu se za pěkného počasí všechno dohnalo. Květen byl chladný a deště vydatné. Úroda na polích a zahradách byla velmi dobrá. Žně se opozdily deštivým počasím, ale vše se řádně sklídilo. Podzim byl však zase velmi suchý a zapršelo teprve počátkem listopadu. 17. prosince napadl první sníh, který však ještě roztál.

Poměry zdravotní. V listopadu bylo provedeno očkování a přeočkování proti tuberkulose všech občanů do 20 let. Mezi dobyt看em vepřovým řádí nakažlivá obrna a mnoho vepřů uhynulo a neb muselo být urychleně prodáno na zabití. Mezi drůbeží vyskytl se mor a jen rychlému zákroku zdravotní veterinární službě můžeme děkovati, že se nerozšířil po celé obci. Slepice byly proti moru očkovány.

Život náboženský. V měsíci červnu byla opravena místní kaple za velké obětavosti občanů. Katolická akce nebyla ve zdejší obci prováděna. Nebylo změn v příslušnosti k církvím.

Život spolkový. Tělocvičná jednota Sokol v letním období může prováděti tělesnou výchovu na upraveném malém hřišti v zahradě p. A. Janyšové. Cvičí žactvo, dorost a členstvo hraje odbíjenou. Pořádán byl ples a sehrána div. hra Vesnička pod lipami. Sbor dobrovolných hasičů pořádal pouze ples (26. II.) KSČ pořádala ples 12. II. SČM má zatím málo členů a tím jeho činnost je omezená. Je pozorovati všeobecný úpadek spolkové činnosti.

Rok 1950. Správa obce. O správu obce staral se 15členný výbor za předsednictví Josefa Macháčka. Koncem května bylo vydáno nové nařízení o organizaci MNV a naše obec zařazena do skupiny, ve které má MNV 24 členů. Tak byl dne 31. 5. národní výbor rozšířen a na spravování obce mělo se podíleti těchto 24 občanů: Josef Macháček, Josef Nevtipa, Jiří Svačina, František Badal, Anna Hrubá, Alois Balcárek, Ladislav Schneider, Jan Urban, Vladimír Smékal, Oldřich Svačina, Jan Diblík, Ignác Karafiát, Jan Jányš, Josef Hegr, Rudolf Šebesta, František Maňka, Josef Vykydal, Jaromír Hegr, Jaroslava Hegrová, Miroslava Hrochová, Josef Smital, Antonie Šafářová, Vlad. Jányš, Josef Haislar. Byli to zástupci všech organizací a spolků. Předsedou se opět stal Josef Macháček. Během roku byly projednány tyto závažnější události v obci: Byl schválen odprodej hasičského skladiště (nová dědina) a sušárny. Prohlouben byl potok od dráhy až po stavidlo. Geonomický průzkum půdy je podkladem pro správnou volbu plodin v jednotlivých částech katastru. Upraven byl tok řeky Sázavy na Kamenci průkopem nového koryta. Této práce byla povinna se zúčastniti každá rodina 8 pracovními hodinami. Z členů MNV byli ustanoveni lidoví důvěrníci a každý z nich se staral o určený úsek obce. V každé obci byl ustanoven místní zdravotník, který prošel školením. Také urážky na cti mezi místními občany budou projednávány u MNV.

Úprava a vzhled obce. Snahou MNV je také péče o vzhled obce. Tím, že byl před školní budovou zaklenut potok, byla dána možnost rozšířiti zahrádky před školou. V tomto roce byly připraveny betonové sloupky a základy a bylo však nutno čekat na drátěný plot, který však pro nedostatek materiálu je těžko sehnati. Také blátivá ulice „Ve dvoře“ byla vyštěrkována a upravena. Na horním konci u rybníka začal upravovati stodolu na obytný domek František Hrubý a Jan Minář opravil svůj dům novou fasádou. Na obecním pozemku u sv. Antonička byl učiněn pokus zříditi lesní školku.

Pozemek byl poorán a školní děti upravily záhonky a část byla oseta semeny. Bylo však značné sucho a i když záhonky byly zalévány, semena nevěšla. Pozemek nemohl být oplacen a tím také tento pokus ztroskotal.